

Meedenken over beheer grootwild

Grasland van boeren is aantrekkelijk voedselgebied voor edelherten.

foto Geurt Besselink

— Michiel van der Weide (Adviseur fauna
Vereniging Natuurmonumenten)

In het najaar van 2013 peilde Natuurmonumenten voor het eerst via een enquête op internet de mening van haar achterban. Het onderwerp was het beheer van grootwild zoals herten en zwijnen. Maar liefst 40.000 mensen vulden de enquête in. Dit waren leden en andere mensen die betrokkenheid voelen met het onderwerp (sympathisanten, aangevuld met een groep kritisch betrokkenen). Naast de enquête zijn zeven regionale debatten georganiseerd en zijn drie stellingen voorgelegd op Facebook. De stelling 'ben je voor of tegen bijvoeren van wilde dieren bij voedselgebrek in de winter' bereikte ruim 127.000 mensen. De uitvoering van de enquête is begeleid door Arjan Buijs en Fransje Langers van Alterra.

> De omgang met hoefdieren plaatst Natuurmonumenten regelmatig voor dilemma's. De aanwezigheid van grote dieren in ons dichtbevolkte land is niet vanzelfsprekend. Belangen botsen, emoties lopen op. Dat blijkt bijvoorbeeld bij de ophef in de samenleving die er met enige regelmaat is over afschot of bijvoeren. Door deze

dilemma's te bespreken wil Natuurmonumenten mensen laten zien dat het niet eenvoudig is een keuze te maken. Ook wil Natuurmonumenten weten hoe de eigen achterban er over denkt. Die kennis helpt de vereniging bij beleidsvragen en discussies in de media. Grootwild is in de ogen van Natuurmonumenten niet alleen een ecologenkwestie maar een onderwerp met een maatschappelijke dimensie.

Mening van de achterban

De mensen die de enquête invulden zijn lid van de vereniging (75%), hebben hoger onderwijs gevolgd (60%), zijn 45 jaar en ouder (70%) en man (60%). Op de Facebookstellingen reageerden juist meer vrouwen (74%). Bewoners van het platteland zijn oververtegenwoordigd, al bleken er geen grote verschillen in de uitkomsten tussen de groep stedelingen en inwoners van het platteland. Tussen leden en niet-leden zijn inhoudelijke verschillen geconstateerd, maar deze zijn relatief klein. Uit alle reacties zijn drie grote hoofdlijnen gehaald:

1. Mensen laten het liefst de natuur bepalen hoeveel dieren in een gebied kunnen leven, maar wijzen afschot als middel niet categorisch af (figuur 1). Sterfte door voedselgebrek vinden ze acceptabel op voorwaarde dat boswachters dieren die uitzichtloos lijden afschieten (figuur 2). Vooraf afschieten om zo te voorkomen dat dieren honger krijgen, is omstreden (figuur 3).
2. Er is brede steun voor het vergroten en verbinden van natuurgebieden om zo meer leefruimte te creëren voor grote dieren. In het bijzonder de aanwezigheid van edelherten is

reden om vaker de natuur in te gaan (figuur 4).

3. De meeste mensen zijn tegen preventief afschot van dieren om de verkeersveiligheid te vergroten of schade in de landbouw te verminderen (figuur 5). Ze willen dat er eerst andere maatregelen worden genomen, zoals het plaatsen van hekken en het verlagen van de snelheid.

Over het bijvoeren van wilde dieren bij tijdelijk voedselgebrek en toepassing van anticonceptie (prikpil) zijn de meningen verdeeld, zo blijkt uit de enquête. Dit is voor Natuurmonumenten reden om het gesprek hierover op te zoeken en de voor- en nadelen te delen. Een opvallend grote groep steunt de mogelijkheid van het vangen en verplaatsen van dieren naar andere natuurgebieden (figuur 6).

Agenda Wilde dieren

Natuurmonumenten wil mensen ook laten zien hoe ze aan de slag gaat met de uitkomsten van de achterbanraadpleging. In de Agenda Wilde dieren staat de vertaling van de uitkomsten naar de inzet van de vereniging voor de komende jaren. De raadpleging richtte zich op het grootwild maar de uitkomsten zijn te vertalen naar alle wilde dieren. Vandaar dat gekozen is voor de naam Agenda Wilde dieren. De lijst met actiepunten richt zich op vier thema's:

- Meer ruimte voor wilde dieren
- Maatwerk bij botsende belangen
- Grotere kans om wilde dieren te zien
- Meer ruimte voor natuurlijke populaties

Meer ruimte voor wilde dieren

De kortste samenvatting van de Agenda Wilde

Het nulstandbeleid doet namelijk geen recht aan het feit dat deze inheemse soorten van nature in grote delen van Nederland voorkwamen. En dat ze een rol hebben te vervullen in onze natuurgebieden. Grazen, wroeten, transport van zaden zijn essentiële functies. Het edelhert is niet voor niets het boegbeeld van het verbinden van natuurgebieden. Als deze soort vrijelijk kan trekken door ons moderne landschap zit het goed met de verbondenheid van onze natuurgebieden. In de Agenda Wilde dieren roept Natuurmonumenten dan ook op meer leefgebieden toe te staan voor hoefdieren. Laat deze dieren het Natuurwerk Nederland (voorheen EHS) benutten waar het voor bedoeld is: het ontdekken en koloniseren van nieuwe gebieden.

Natuurmonumenten beseft dat met het ruimte geven aan wilde dieren er op meer plaatsen schade ontstaat in landbouwgebieden, privétuinen en leidt tot risico's voor de verkeersveilig-

In de Agenda staat ook de oproep om de Faunabeheereenheden (FBE) te verbeteren en voor deelname van een dierenwelzijnsorganisatie aan de FBE. Deze stroming heeft brede steun in de maatschappij en dient daarom vertegenwoordigd te zijn. Ook is het wenselijk dat de FBE's transparanter worden en open communiceren over keuzes van maatregelen, de uitvoering en de effectiviteit daarvan.

Wilde dieren botsen niet alleen met andere economische belangen, ze versterken die ook. Veel recreatieondernemers steunen de komst van edel-

herten naar het Drents-Friese Wold of wisenten op de Veluwe omdat ze denken dat dit hen klandizie oplevert. Een ontmoeting met een ree, hert of wild zwijn maakt indruk. Die beleving gunnen we meer mensen. Het sluit aan bij een behoefte gezien de jaarlijks toenemende aantallen mensen die komen genieten van de hertenbronnst op de Veluwe. Natuurmonumenten gaat dan ook in haar terreinen meer mogelijkheden creëren om grote, wilde dieren te zien. Dat kan door bijvoorbeeld een aantal rustgebieden voor wilde dieren te verplaatsen van het bos naar de open hei, waardoor ze beter zichtbaar zijn. Of door in de bronnsttijd mensen op specifieke routes langer in het gebied toe te laten. Andere activiteiten zijn de verhuur van hoogzitten in rustgebieden voor fotografen of VIP wildexcursies met de boswachter. Dit vanuit de gedachte dat natuurbeleving de beste basis is voor natuurbescherming.

Het toekomstbeeld uit de Agenda is dat er in ons land meer gebieden zijn waar de natuur onbelemmerd haar gang kan gaan. Gebieden waarin dieren zelf bepalen waar ze leven en waar voedselaanbod, roofdieren, ziekten en het weer bepalen hoeveel dieren geboren worden en hoeveel er dood gaan. In deze gebieden kunnen herten en wilde zwijnen in hoge dichtheden leven. Wolven zijn spontaan teruggekeerd en beïnvloeden het graasgedrag en eten jonge, zieke en oude dieren op. Deze gebieden hebben een grootte van minimaal 5.000 hectare en bestaan uit gevarieerde landschappen. Om gebieden voor en met natuurlijke populaties te creëren is samenwerking met buren vereist. Aan de buitenzijdes zijn fysieke bar-

Antwoord	Procent
ja	9,4%
neutraal	33,1%
nee	57,5%

A pie chart illustrating the distribution of responses for the statement 'De overheid moet de uitdaging van de toekomst aanpakken'. The chart is divided into three segments: a large brown segment representing 'tegenstander' (42,4%), a green segment representing 'voorstander' (31,7%), and a smaller light orange segment representing 'neutraal' (25,8%).

Reactie	Percentage
31,7% voorstander	31,7%
25,8% neutraal	25,8%
42,4% tegenstander	42,4%

Reactie	Percentage
voorstander	67,3%
neutraal	19,6%
tegenstander	13,1%

VRIJHEID
 BIJZONDER
 GROOT
 DIER
 KRACHT
 MOOI
 VEEL
 EEN
 ECHT
 BURLLEN
 BRONST
 EDEL
 PRACHTIG
 NIET
 OER
 IMPONEREND
 RUIG
 GEWET
 VELUWE
 BOS
 TE
 GENIETEN
 NATUURLIJK
 NATUUR
 STERK
 BESCHERMEN
 ANGSTIG

Reactie	Percentage
tegenstander	56,9%
voorstander	21,9%
neutraal	21,2%

A pie chart illustrating the distribution of responses for the statement 'De overheid moet de uitdaging van de toekomst aanpakken'. The chart is divided into three segments: a large green segment representing 'voorstander' (47,0%), a smaller orange segment representing 'tegenstander' (25,6%), and a medium light orange segment representing 'neutraal' (27,5%).

Reactie	Percentage
voorstander	47,0%
neutraal	27,5%
tegenstander	25,6%

rières (in de vorm van rasters, ondoordringbare hagen, wildwallen of -greppels) of randzones met intensief afschot onvermijdelijk. Alleen met die maatregelen zijn dieren in een gebied te houden. Welke opties het beste werken en passen in het landschap is zaak van nader overleg. De nationale parken Veluwezoom (Gelderland) en het Drents-Friese Wold (Drenthe) zijn natuurgebieden waar Natuurmonumenten, samen met burens en gebruikers, ruimte willen geven aan natuurlijke populaties wilde dieren. Met natuurlijke populaties is in Nederland weinig ervaring. Onder de noemer lerend beheren is het zaak te volgen wat de consequenties zijn. Onac-

ceptabele schade aan de biodiversiteit of beperkt maatschappelijk draagvlak voor natuurlijke processen kunnen aanleiding zijn om in te grijpen in de aantallen dieren.

Tot slot

Bij de voorbereiding van de achterbanraadpleging waren er zorgen voor extreme standpunten. Bijvoorbeeld het totaal afwijzen van afschot van dieren. Die zorgen bleken onterecht. De uitkomsten leverden juist een bevestiging van het beleid, verwoord in het 'nee, tenzij..' beginsel van Natuurmonumenten uit 1979. De uitkomsten nieuw elan aan het beleid en maakt duidelijk wat de speer-

punten moeten zijn. Om de ambitie in de praktijk te kunnen brengen zijn samenwerking en tijd nodig. Natuurmonumenten is nu een jaar verder en kijkt tevreden naar het debat dat is losgemaakt en de eerste stappen die zijn gezet.<

m.vanderweide@natuurmonumenten.nl

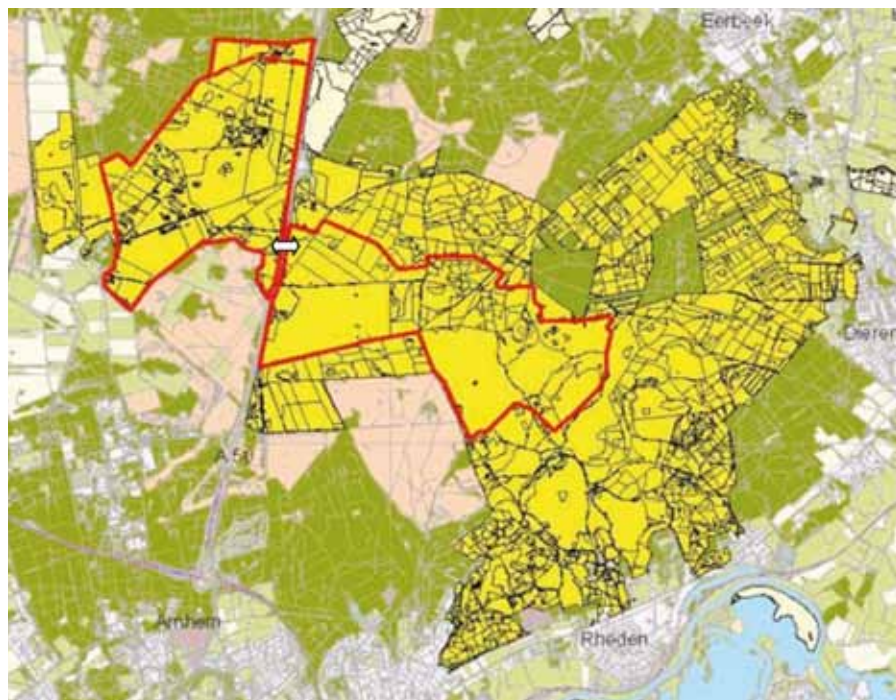
Alle uitkomsten van de enquête zijn te vinden op: <http://tinyurl.com/enquetegrootwild>

De winnares van de Natuurinnovatieprijs.

Natuurinnovatieprijs

Het streven naar meer ruimte voor grote wilde dieren maakt dat de kans op aanrijdingen op meer plekken toenemen. De schatting is dat nu al jaarlijks 10.000 reeën worden aangereden. Om deze problematiek te verminderen zijn we op zoek gegaan naar (nieuwe) innovatieve maatregelen. Hiervoor schreven we in 2014 de Natuur Innovatieprijs uit. Dat leverde ruim zeventig inzendingen op. De prijs is gewonnen door Charlene Hersman (16 jaar) met haar idee om hectometerpaaltjes te voorzien van lichten die gaan branden als dieren door sensoren lopen die langs de weg staan. Automobilisten worden zo tijdig gewaarschuwd. Natuurmonumenten zet zich in om in 2015 een proefopstelling te realiseren.

Afschotvrije zone Deelerwoud-Veluwezoom

In 2001 is Natuurmonumenten gestopt met het afschot van edel- en damhert in het Deelerwoud (1200 ha) om te onderzoeken hoe deze populaties, het gebied en de omgeving zich zouden ontwikkelen. Na twee keer zes jaar moest de FBE een nieuw besluit nemen over het vervolg van dit beheer. Met de Agenda Wilde dieren in de hand zijn gesprekken gestart met eigenaren van omliggende terreinen zoals Twickel, Middachten, gemeenten en Het Geldersch Landschap en de FBE. Natuurmonumenten wilde een uitbreiding van de afschotvrije zone naar de Veluwezoom en het afschot op wild zwijn afschaffen. Dit standpunt leidde tot stevige gesprekken met de burens en de FBE. Uiteindelijk is de (uitgebreide) afschotvrije zone van 2200 hectare zo neergelegd dat er rekening is gehouden met de bosbouwbelangen en gewenste hertenstanden bij de burens. Daarom is toegezegd buiten de afschotvrije zone intensiever herten en zwijnen af te schieten. Dit is gericht op het voorkomen van ongewenste schade aan de bosverjonging bij de burens en een reguliere hertenstand van maximaal 2 herten per 100 hectare om de zone heen. De afschotvrije zone is een stap richting meer natuurlijke populaties herten en zwijnen op dit deel van de Veluwe.

< De afschotvrijezone ligt binnen de rode lijn en bestaat uit het Deelerwoud ten westen van de A50 en de recente uitbreiding naar een gedeelte van de Veluwezoom ten oosten van de A50. Via de natuurbrug Terlet (pijl op de kaart) zijn beide delen verbonden. Geel zijn de eigendommen van Natuurmonumenten.